

บทที่ 5

บทสรุป

ต้นกำเนิดของคอมมิวนิสต์มาจากแนวความคิดของมาร์กซ์ ซึ่งได้วิเคราะห์วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ไว้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน โดยเชื่อว่าวัตถุประสงค์หรือเศรษฐกิจเป็นรากฐานสำคัญต่อการกำหนดโครงสร้างของสังคม ความขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างผู้ค้ำกับผู้ถูกค้ำจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งมาร์กซ์ได้ทำนายว่า การปฏิวัติโดยชนชั้นกรรมาชีพจะเกิดขึ้น และนำไปสู่ "สังคมคอมมิวนิสต์" ในที่สุด อันเป็นสังคมที่ทุกคนจะมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีการกดขี่ขูดรีดระหว่างชนชั้น ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และมีอิสรภาพอย่างแท้จริง

นับตั้งแต่มีการประกาศ "แถลงการณ์คอมมิวนิสต์" (Communist Manifesto) ของมาร์กซ์ เมื่อปี 2391 แล้วอุดมการณ์มาร์กซิสต์ก็ได้เป็นความหวังของประชาชนผู้ทุกข์ยากและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางจากฝ่ายก้าวหน้า ในการเป็นเครื่องมือเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่มีความยุติธรรม ซึ่งเชื่อว่าเป็นสังคมที่ดีกว่า อุดมการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอยู่ของระบบทุนนิยมอย่างมาก จนเมื่อปี 2460 อุดมการณ์มาร์กซิสต์ก็ได้ปรากฏเป็นจริงในประเทศรัสเซีย เมื่อเลนินทำการปฏิวัติได้สำเร็จ

ผลจากการปฏิวัติรัสเซีย ได้ก่อให้เกิดกระแสการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติต่างๆ ในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศโลกที่ 3 ซึ่งนำไปสู่การปลดปล่อยประเทศอาณานิคมต่างๆ จำนวนมาก ขณะเดียวกันพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตก็พยายามที่จะขยายการปฏิวัติไปยังประเทศอื่นๆ ทั่วโลก พรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง ก็เป็นพรรคหนึ่งที่ได้รับการช่วยเหลือจากโซเวียต จนสามารถทำการปฏิวัติประเทศได้สำเร็จเมื่อปี 2492 ทำให้ความหวังในการที่จะปฏิวัติโลกคอมมิวนิสต์มีแนวโน้มเป็นจริงมากขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้โซเวียตและจีนจะพยายามขยายบทบาทและอิทธิพลไปยังประเทศต่างๆ อย่างกว้างขวาง แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเสมอไป ทั้งนี้เพราะต้องเผชิญกับการต่อต้านของ ประเทศในโลกเสรีนำโดยสหรัฐอเมริกาอย่างจริงจัง รุนแรง และต่อเนื่อง ประกอบกับเงื่อนไข และสภาพการเมือง สังคมของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน รวมทั้งยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี ที่ใช้ในการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แต่ละประเทศมีความแตกต่างกันด้วย ประเทศที่มีสภาพ การเมือง สังคม เอื้ออำนวยต่อการปฏิวัติ เช่น รัฐบาลเป็นเผด็จการ มีการทุจริตคอร์รัปชันสูง ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยากจน ฯลฯ ความสำเร็จในการปฏิวัติที่มีความเป็นไปได้มาก แต่ประเทศที่เป็นประชาธิปไตย เศรษฐกิจของประเทศก้าวหน้า ประชาชนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดี โอกาสที่พรรคคอมมิวนิสต์จะปฏิวัติสำเร็จก็เป็นไปได้ยาก หรือไม่ได้ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน

วิทยาลัยแห่งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความล้มเหลวในการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ซึ่งได้วิเคราะห์ตัวแปรต่างๆ ที่เป็นปัจจัยโดยตรง และปัจจัยแวดล้อม โดยรอบ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติของ พคท. ทั้งในด้านทฤษฎี ประวัติความเป็นมาของพรรค ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีที่ พคท. ใช้ในการปฏิวัติ สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขภายใน ภายนอกพรรค ตลอดจนการดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามของรัฐบาล ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในบรรดา ตัวแปรที่กล่าวข้างต้น ทุกตัวแปรมีจุดอ่อน ชอบกพร่อง และเป็นมูลเหตุที่ทำให้ พคท. ต้องประสบ กับความล้มเหลวในการปฏิวัติทั้งสิ้น โดยอาจแยกพิจารณาเป็นประเด็นโดยสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านทฤษฎี

1.1 ลักษณะสำคัญของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน คือ สงครามระหว่างชนชั้น และ เผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ โดยมาร์กซ์คาดว่า เมื่อระบบทุนนิยมก้าวหน้าไปมากแล้ว จะเหลือ เฉพาะกิจการขนาดใหญ่ ที่เป็นผู้ผูกขาดเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศ และจะมีการเอารัด เอาเปรียบชนชั้นกรรมาชีพในลักษณะที่งานหนัก แต่ได้ค่าจ้างแรงงานน้อย จนภาวะของชนชั้น กรรมาชีพมีสภาพเหมือนทาส และในที่สุดก็จะเกิดการต่อสู้โค่นล้มระบบทุนนิยมโดยชนชั้นกรรมาชีพ เพื่อระบบ "สังคมนิยม" มาใช้ ก่อนที่จะก้าวไปสู่สังคม "คอมมิวนิสต์" ต่อไป ทั้งนี้ระยะเวลา

ผ่านจากระบบ "สังคมนิยม" ไปสู่สังคม "คอมมิวนิสต์" นั้นจะต้องใช้ระบบเผด็จการโดยชนชั้นกรรมาชีพควบคุมและชี้นำ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

แนวความคิดดังกล่าว อาจเป็นจริงบ้างในบางประเทศ แต่ไม่ใช่กับประเทศที่ระบบทุนนิยมพัฒนาไปอย่างเต็มที่ เพราะในระบบทุนนิยมพัฒนา การบริหารงานส่วนใหญ่มักจะขึ้นอยู่กับผู้บริหารมืออาชีพ ซึ่งก็เป็นลูกจ้างของบริษัทเช่นเดียวกับกรรมกร และคนงานทั่วไป ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นใหญ่เสมอไป การที่เจ้าของบริษัทจะรักษาประโยชน์ของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของลูกจ้าง จึงยอมเป็นไปไม่ได้ และกรรมกรในระบบทุนนิยมพัฒนาที่มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นมามากมาย หากฝ่ายบริหารกดขี่ขูดรีดแรงงานมาก ก็อาจรวมตัวกันขับไล่ให้ออกไป เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของกรรมกรเองได้ ดังนั้นแทนที่กรรมกรจะถูกบีบบังคับให้ยอมปฏิบัติตามเจตนาของนายทุน บางครั้งนายทุนยังต้องยอมปฏิบัติตามเจตนาของกรรมกร และต้องเอาใจกรรมกร โดยเฉพาะกรรมกรในส่วนที่ขาดแคลน จึงจะเห็นได้ว่าระบบเศรษฐกิจและสังคมในประเทศทุนนิยมไม่ได้พัฒนาไปตามที่มาร์กซ์ได้กล่าวไว้

เมื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนไม่ได้มีความอดอยาก หรือได้รับแรงกดดันจากรัฐบาลถึงขั้นที่รุนแรงจนไม่สามารถทนได้ และคนไทยมีลักษณะของการประนีประนอม จึงทำให้ปัญหาต่างๆ สามารถแก้ไขไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการรุนแรง ดังนั้นการพัฒนาของสังคมไทยจึงไม่เป็นไปตามลัทธิมาร์กซ์ เพราะไม่ได้มีเงื่อนไขรุนแรงถึงขั้นที่ต้องนำเอาระบบสังคมนิยมมาใช้ การที่ พคท. ใช้ทฤษฎีชี้นำให้เกิดการต่อสู้ทางชนชั้นให้คนในสังคมเกิดความแตกแยก แยกมิตรแยกศัตรู จึงไม่เป็นผลมากนัก เพราะสังคมไทยไม่ได้แบ่งชนชั้น หรือมีการกดขี่ทารุณมากมายตามที่กล่าวแล้ว

1.2 แม้เป้าหมายการดำเนินการของลัทธิคอมมิวนิสต์ จะมุ่งประโยชน์แก่ชนชั้นที่เสียเปรียบในสังคม ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่มกของประเทศ แต่การที่รัฐควบคุมปัจจัยการผลิตไว้ทั้งหมด เพื่อแบ่งเฉลี่ยผลประโยชน์ให้เท่าเทียมกันนั้น เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก่อให้เกิดการแข่งขัน และหลักการทางานที่รัฐได้มอบผลประโยชน์แก่บุคคลตามความจำเป็นมากกว่าการให้ตามความสามารถ เป็นการขัดต่อหลักการทางจิตวิทยา ทำให้คนเกิดความเฉื่อยชา เป็นผล

ให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศส่วหลัง ซึ่งจากหลักการดังกล่าวได้ทำให้ประชาชนในประเทศสังคมนิยมมีความยากจน เป็นพื้นฐานเมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนในประเทศเสรีนิยม ด้วยเหตุนี้ประเทศสังคมนิยมจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัว โดยนำเอาระบบทุนนิยมมาใช้ บางประเทศถึงขั้นเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับโซเวียตและประเทศในยุโรปตะวันออก

1.3 การใช้ระบบเผด็จการโดยชนชั้นกรรมาชีพ เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก ประชาชนถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดจากรัฐบาล และถูกปราบปรามอย่างรุนแรงหากกระทำการต่อต้าน ขณะเดียวกันเป็นส่วนของผู้ถูกเอารัฐ คือ รัฐบาลกับเจ้าหน้าทีกลับใช้อำนาจในทางมิชอบ มีการกดขี่ชนชั้นประชาชน ทูจรีดคอร์รัปชั่น ฯลฯ ซึ่งภาพเหล่านี้ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป ทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างข้อดีและข้อเสียของระบอบทุนนิยมกับสังคมนิยมอย่างชัดเจน วิวัฒนาการของสังคมนิยมก้าวไปส่ด ตามการคาดการณ์ของมาร์กซ์จึงเกิดจากสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันอย่างมาก

2. ความเข้มแข็งและความขัดแย้งภายใน พคท.

ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เผยแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่ปี 2470 โดยสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีน (พคจ.) และพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (พคว.) ที่หลบหนีจากปราบปรามของรัฐบาลเข้ามาในประเทศไทยเป็นผู้นำมาเผยแพร่ ซึ่งระยะแรกจำกัดขอบเขตอยู่ในกลุ่มปัญญาชนคนจีนและคนฮกเกี้ยน ในรูปของ "หน่วยศึกษาลัทธิมาร์กซ์เลนิน" เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเท่านั้น ต่อมาได้มีการขยายแนวความคิดไปสู่ชาติมิตร กลุ่มคนจีนในไทย คนไทย และกลุ่มพลังต่างๆ ตามลำดับ จนกระทั่งสามารถจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยามขึ้น เมื่อปี 2473 และหลังจากผ่านการพัฒนาและการต่อสู้มาประมาณ 12 ปี ก็ได้จัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ขึ้นเมื่อปี 2485

การดำเนินการของ พคท.ในทางหลักการยึดถือแนวทางลัทธิมาร์กซ์-เลนิน และแนวความคิดเหมาเจ๋อตุง แต่เนื่องจาก พคจ. มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของ พคท. ทั้งในด้านการจัดองค์กร การกำหนดยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี การปฏิบัติ และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรค รวมทั้งพื้นฐานของผู้เข้าพรรคที่ส่วนใหญ่เป็นคนจีน ได้รับการอบรม และมีความผูกพันกับจีนเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ พคท.ยึดแนวทางของจีนเป็นหลัก โดยได้นำแนวความคิดของเหมาเจ๋อตุงมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานของพรรคโดยตลอด ลักษณะที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด ได้แก่

2.1 การกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิวัติโดยใช้ "ชนบทล้อมเมือง" ด้วยการสร้างฐานอำนาจปฏิวัติในชนบท ใช้การต่อสู้ที่ยืดเยื้อยาวนาน ทำการปฏิวัติและยึดอำนาจโดยใช้มวลชนชาวนาเป็นส่วนใหญ่

2.2 ใช้วิธีการปฏิวัติในแนวทางรุนแรงหรือการต่อสู้ด้วยอาวุธ ทำการรบบแบบกองโจรในลักษณะจรรยา

2.3 สร้างความมีวินัย ความเด็ดเดี่ยว และความตั้งใจของประชาชน ตามแนวทางของเหมาเจ๋อตุงที่ได้กำหนดขึ้น

แนวทางการปฏิวัติด้วยวิธีการรุนแรงภายใต้ยุทธศาสตร์ "ชนบทล้อมเมือง" นี้ พคท.ได้กำหนดทำให้ใช้ปฏิบัติมาตั้งแต่การประชุมสมัชชา ครั้งที่ 2 เมื่อปี 2495 ซึ่งเป็นการนำเอาตัวแบบและประสบการณ์การปฏิวัติของ พคจ. มาใช้ และได้ยึดถือปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะ พคท. วิเคราะห์สังคมไทยว่าเป็นสังคม "กึ่งเมืองขึ้น กึ่งศักดินา" โดยตลอด แม้จนถึงการประชุมสมัชชา ครั้งที่ 4 ของพคท. เมื่อปี 2525 ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันถึงประมาณ 30 ปี (ปี 2495-2525) พคท. ก็ยังวิเคราะห์สังคมไทยในลักษณะเดิม เพียงแต่ยอมรับว่ามีปัจจัยทุนนิยมขยายตัวมากขึ้น ทำให้ทิศทางการปฏิวัติของพคท. จึงยังคงเป็นแนวทางรุนแรง โดยมีชนบทเป็นพื้นฐานของการปฏิวัติ

จากลักษณะการวิเคราะห์สังคมไทยและการกำหนดแนวทางการปฏิวัติของพคท. ดังกล่าว เป็นสาเหตุของความขัดแย้งภายในพรรคอย่างรุนแรง ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกลุ่มก้าวหน้า นำโดยนักศึกษาปัญญาชน ที่เข้าป่าหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 กับสมาชิกระดับนำของพรรคที่มีแนวความคิดอนุรักษนิยม ทั้งสองฝ่ายต่างมีโลกทรรศน์และการมองปัญหาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ก่อนเข้าป่า นักศึกษาปัญญาชนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในเมือง ได้เห็นการพัฒนาและการ

เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากมาย จึงมีแนวความคิดเอนเอียงมาทางด้านทุนนิยมอยู่บ้าง และมีลักษณะที่ค่อนข้างอิสระ ในขณะที่ระดับนำของ พคท. ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในป่า หรืออยู่ในเมืองก็ต้องหลบซ่อนตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศมากนัก ทำให้ตามสถานการณ์ไม่ทัน อีกทั้งค่านิยมและการได้รับการฝึกอบรมจากจีน จึงทำให้มีแนวความคิดยึดติดแนวทางจีนจนยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

กลุ่มนักศึกษานักวิชาการ กล่าวโจมตีว่าระดับนำ พคท. ยึดถือการปฏิบัติตามแนวทางของเหมาเจ๋อตงมากเกินไป จึงทำให้วิเคราะห้สังคมไทยผิดพลาด เพราะในระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมามีสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยได้พัฒนามาเป็นสังคมทุนนิยม หรือกึ่งทุนนิยมแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้การปฏิวัติในแนวทางรุนแรง และควรให้ความสำคัญกับการต่อสู้ในเมืองมากกว่าในชนบท ซึ่งผู้นำแรงงานในเมือง ชนชั้นปัญญาชน และนายทุนน้อย ควรจะมีบทบาทต่อการปฏิวัติมากขึ้น ในขณะที่ชนชั้นชาวนาในชนบทจะไม่ใช่พลังสำคัญในการปฏิวัติแต่เพียงพลังเดียวอีกต่อไป แต่ระดับนำของ พคท. ก็ยังคงยืนยันที่จะยึดถือการต่อสู้ด้วยอาวุธ เช่นเดิม และได้ใช้อำนาจผลักดันให้ไปทำตามเจตนารมณ์ของตน ทำให้นักศึกษาปัญญาชน เกิดความไม่พอใจเป็นส่วนใหญ่

การที่ พคท. ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือแนวทางการต่อสู้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แม้ประเทศจีนเองซึ่งเป็นประเทศผู้นำในโลกคอมมิวนิสต์ได้เปลี่ยนแปลงแล้วก็ตาม สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ ระดับนำของ พคท. เกรงที่จะสูญเสียอำนาจหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง พคท. ก็จำเป็นต้องยอมรับบทบาทการนำของกลุ่มอื่น ๆ มากขึ้น โดยอาจมีฐานะเท่าเทียมกัน ซึ่งจะทำให้ พคท. ต้องสูญเสียการนำในขบวนการปฏิวัติไป ดังนั้นระดับนำ พคท. จึงยืนยันที่จะใช้แนวทางเดิมโดยตลอด ซึ่งได้นำพรรคไปสู่วางตันจนไม่อาจที่จะแก้ไขได้ เมื่อระดับนำของพรรคหมดอำนาจหรือเสียชีวิต จึงไม่มีใครที่สามารถจะเข้ามาทดแทนหรือเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเป็นช่วงที่ พคท. ตกต่ำ และไม่ยินยอมรับของอีกต่อสู้ อีกต่อไปแล้ว

นอกจากความขัดแย้งในปัญหาการวิเคราะห์สังคมไทย และการกำหนด ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี การปฏิวัติของ พคท. ซึ่งถูกมองว่า ยึดติดแนวทางจีนมากเกินไป และขาด ความอิสระหรือเป็นตัวของตัวเองแล้ว นักศึกษาปัญญาชน ที่เข้าป่า ยังเห็นถึงความบกพร่องของ พคท. อีกหลายประการ เช่น ปัญหาประชาธิปไตยภายในพรรค เนื่องจากระดับนำของพรรค เป็นเผด็จการ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง การเล่นพรรคเล่นพวก และ ขาดความเป็นธรรมภายในพรรค คุณสมบัติและความรู้ความสามารถของระดับนำ พคท. ไม่เป็นที่ ยอมรับ เพราะส่วนใหญ่มักเป็นคนจีน มีวิทยฐานะ และมีความคิดเก่า เป็นต้น

ความไม่พอใจต่างๆ เหล่านี้ ได้ค่อยๆ สะสมในความคิดของนักศึกษา ปัญญาชน และผู้ปฏิบัติงานระดับล่างทั่วไป โดยเริ่มรุนแรงขึ้นตั้งแต่ปี 2521 วนที่สุดได้เกิด "วิกฤตศรัทธา" ขึ้น จนไม่สามารถอยู่ร่วมกันต่อไปได้ นักศึกษา ปัญญาชน ซึ่งส่วนใหญ่ออกมาในฐานะ ของแนวร่วมจึงได้ออกจากป่า โดยเฉพาะในช่วงปี 2523-2524 มีผู้ออกมอบทตัวจำนวนมาก ส่วนผู้ปฏิบัติงานระดับกลางและระดับล่าง โดยมากจะออกมอบทตัวในช่วงหลังการประชุมสมัชชาฯ ครั้งที่ 4 เมื่อปี 2525 เพราะต้องการรอฟังผลการประชุมก่อน และในช่วงดังกล่าวก็ปรากฏว่า มีกรรมการบริหารกลาง พคท. บางคนที่เกิดหวงจากพรรคได้เข้ารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ด้วย ซึ่ง ผู้ที่ออกจากป่าเหล่านี้ บางคนเมื่อออกมาแล้วได้เปิดเผยความขัดแย้งภายในพรรคทางสื่อมวลชน และได้กล่าวโจมตี พคท. อย่างรุนแรง ทำให้ภาพพจน์ของ พคท. เสียหายอย่างมาก ซึ่งเป็น อุปสรรคต่อการขยายงานของ พคท. ในเวลาต่อมา

ปัญหาความขัดแย้งภายใน พคท. ถือได้ว่าเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่ง ที่ทำให้ พคท. ล้มเหลวในการปฏิวัติ เพราะการออกมอบทตัวของผู้ปฏิบัติงานทั่วประเทศ ทำให้ การปฏิบัติงานส่วนใหญ่มองของ พคท. ต้องหยุดชะงัก หรือต้องยุบเลิกไป เพราะขาดผู้ปฏิบัติงาน โครงสร้างการจัดตั้งต่างๆ สับสนสลาย เป็นเหตุให้ไม่สามารถทำการเคลื่อนไหวใดๆ ได้มากนัก ซึ่งสภาพที่เกิดขึ้น พคท. ไม่อาจที่จะแก้ไขได้ เป็นเหตุให้สภาพของ พคท. ตกต่ำลงเป็นลำดับ จนไม่อาจที่จะฟื้นฟูพรรคขึ้นได้อีก

การที่นักศึกษาปัญญาชน และผู้ปฏิบัติงานของ พคท.ออกจากป่า แล้วทำให้ พคท. มีสภาพที่ตกต่ำลงได้ สิ่งที่น่าพิจารณาประการหนึ่งคือ การที่กลไกของพรรคขาดคุณภาพ ซึ่งเป็นมาตั้งแต่ก่อนที่นักศึกษาปัญญาชนจะเข้าป่า ในระยะแรกที่นักศึกษาปัญญาชนเข้าป่า ได้เข้าไปช่วยปรับปรุงกลไกต่างๆ ของพรรคให้ดีขึ้น ทำให้ พคท. เพื่ออยู่ระยะหนึ่ง เมื่อนักศึกษาปัญญาชนออกจากป่า พรรคได้กลับไปอยู่ในสภาพเดิม แต่ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งต้องเผชิญกับแรงกดดันทั้งภายในและภายนอกพรรค แม้ พคท. จะพยายามอย่างที่สุดในภารกิจที่จะรักษาสถานะของตนไว้ แต่ก็ไม่สามารถฟันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ จึงต้องยอมรับความพ่ายแพ้ในที่สุด

3. ความขัดแย้งระหว่างประเทศผู้นำในโลกคอมมิวนิสต์

ความขัดแย้งระหว่างจีน และโซเวียต ซึ่งเป็นประเทศผู้นำในโลกคอมมิวนิสต์ อันเนื่องมาจาก ปัญหาพรมแดน ปัญหาการปฏิบัติไปสู่สังคมนิยม และการแก่งแย่งกันเป็นผู้นำในขบวนการคอมมิวนิสต์สากล ได้เป็นชนวนทำให้โลกคอมมิวนิสต์ถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย และก่อให้เกิดผลทางด้านลบต่อขบวนการคอมมิวนิสต์อย่างกว้างขวาง ในส่วนที่ส่งผลกระทบต่อ พคท. คือ หลังจากที่ เวียดนามได้เข้ามามีอิทธิพลในอินโดจีน ภายใต้การสนับสนุนของโซเวียต นับตั้งแต่ปี 2518 ได้มีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง พคท. ซึ่งเป็นพรรคคอมมิวนิสต์สายจีน กับเวียดนาม ซึ่งโซเวียตให้การสนับสนุนอยู่ เริ่มมีปัญหา และเกิดแตกหัก เมื่อเวียดนามและลาวเสนอที่จะให้ความช่วยเหลือ พคท. ในการปฏิวัติประเทศไทยในลักษณะของการทำสงครามประชาชน เพื่อให้ได้ประสิทธิผลสำเร็จโดยเร็ว ข้อเสนอนี้ พคท. ได้ปฏิเสธ เพราะเกรงว่า หากเข้าข้างจากต่างชาติเข้ามา อาจทำให้ประเทศไทยขาดความเป็นอิสระหรือเสียอธิปไตยเช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้าน และการปฏิวัติในแนวทางนี้ก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน หลังจากที่ พคท. ปฏิเสธ เวียดนามและลาวจึงประกาศตัดความสัมพันธ์กับ พคท. เมื่อปี 2521

ผลของการตัดความช่วยเหลือของเวียดนามและลาว ทำให้ พคท. ขาดคลังเงิน และความช่วยเหลือต่างๆ เช่น อาวุธยุทโธปกรณ์ เสบียงอาหาร ยารักษาโรค ฯลฯ ที่ พคท. เคยได้รับจากจีนผ่านทางประเทศอินโดจีน เข้ามาทางภาคเหนือและภาคอีสานของไทย ถูกตัดขาดไป เนื่องจากไม่สามารถผ่านทางได้ และต่อมาจีนได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ โดยหันมาเป็นมิตรกับรัฐบาลไทย และลดการสนับสนุน พคท. ลง ก็ยิ่งเพิ่มความยากลำบากให้แก่ พคท. มากขึ้น เมื่อความยากลำบากทางวัตถุเกิดขึ้น ปัญหาความคับแค้นทางจิตใจก็ เริ่มปรากฏตามมา โดยค่อยๆทวีความรุนแรงขึ้น จนกระทั่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดภายในพรรคอย่างรุนแรงตามที่กล่าวแล้วในข้อ 2

4. นโยบายของรัฐบาล

การดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล ในระยะแรก รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติการทางทหารเป็นส่วนใหญ่ โดยมองว่าคอมมิวนิสต์เป็นผู้นำหลายสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ จึงมุ่งหวังที่จะปราบปรามให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว แต่การใช้วิธีการรุนแรงกลับเป็นเงื่อนไขที่ผลักดันให้ประชาชนเข้าร่วมหรือให้การสนับสนุน พคท. มากขึ้น ด้วยประสบการณ์และบทเรียนที่ได้รับจึงทำให้รัฐบาลได้รับแนวทางการต่อสู้ใหม่ โดยประกาศใช้นโยบาย 66/2523 ด้วยการรุกทางยุทธศาสตร์ การเมืองต่อ พคท. และแนวร่วมของ พคท. ประสานกับการรุกทางยุทธศาสตร์การทหาร เป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาระบบประชาธิปไตย และเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคง เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกับ พคท. กลับมาใช้ชีวิตในสังคมปกติได้โดยไม่มีขี้ดเคี้ยวกับที่เร่งการปฏิบัติการทางทหารเพื่อทำลายฐานที่มั่นและกำลังของ พคท. ในพื้นที่ป่าเขาทั่วประเทศ

ความสำเร็จของนโยบาย 66/2523 เกิดจากการดำเนินการพร้อมกันทุกด้าน ทั้งทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ และสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบทค่อนข้างมาก เพื่อช่วงชิงประชาชนในชนบทจาก พคท. ด้วยการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากไปสู่ชนบท เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทาง

การเมืองมากขึ้น ตลอดจนพยายามกำจัดการกดขี่ทุจริตและการคอร์รัปชัน ที่เป็นเงื่อนไขสงคราม
ให้หมดไป

การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ประเทศไทย
มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงประเทศหนึ่งของโลก ได้ช่วยให้ประชาชน
มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โอกาสที่ พทท. จะปลุกกระดุมให้ประชาชนเข้าร่วมหรือให้ความ
ร่วมมือกับพรรคอีกจึงทำได้ยาก เพราะประชาชนมีความพอใจ และรัฐบาลก็ไม่ได้สร้างเงื่อนไข
ความรุนแรงให้เกิดขึ้นอีก มีแต่มุ่งพัฒนาประเทศให้ดีขึ้น นอกจากนี้การที่รัฐบาลได้ให้ความ
ช่วยเหลือต่อผู้ที่ออกมาบอตัวด้วยดีตลอดมาอย่างเป็นรูปธรรม มีส่วนช่วยสร้างความมั่นใจแก่ผู้
คิดจะออกมาบอตัว และผลักดันให้ตัดสินใจบอตัวเร็วขึ้น

ช่วงที่รัฐบาลประกาศใช้นโยบาย 66/2523 เป็นช่วงที่ความขัดแย้งภายใน พทท.
รุนแรงมากขึ้น เมื่อรัฐบาลเปิดโอกาสให้กลับคืนเมืองได้ จึงมีผู้ที่ผิดหวังและผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับ
พทท. เข้าร่วมงานตัวต่อเจ้าหัวที่จำพวกมาก และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะช่วงหลังการ
ประชุมสมัชชาฯ ครั้งที่ 4 ของ พทท. เมื่อปี 2525 มีผู้ปฏิบัติงาน พทท. ออกมาบอตัวทั้งเขตงาน
และเป็นกลุ่มต่อเนื่องกันเป็นระยะ ซึ่ง พทท. ไม่สามารถที่จะลด หรือหยุดยั้งกระแสดังกล่าวได้
จึงทำให้สถานะของ พทท. ตกต่ำลงเป็นลำดับ

5. ลักษณะเฉพาะของสังคมนาย

สังคมนายไทยมีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยหลายประการที่เป็นอุปสรรค
ขัดขวางต่อการขยายตัวของ พทท. ที่สำคัญได้แก่ การให้ความยึดมั่นและเคารพยึดถือต่อสถาบัน
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยถือเป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะ
สถาบันพระมหากษัตริย์ ถือว่าเป็นสถาบันที่ละเมิดไม่ได้ บุคคลหรือองค์กรใดที่มีการกระทำในลักษณะ
ที่ลบหลู่แม้แต่เพียงเล็กน้อย ก็จะได้รับ การต่อต้าน ดังนั้นการที่ พทท. มีเข้ามายุ่งเกี่ยว
ประเทศไทย โดยผ่านระบอบสังคมนิยมมาซึ่งก็เท่ากับเป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรง
ซึ่งก็ถือเป็นปฏิปักษ์ต่อประชาชนไทยด้วย ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าความ
ร่วมมือ หรือสนับสนุนต่อ พทท.

นอกจากนี้ คนไทยยังมีลักษณะของการให้ความสำคัญแก่บุคคลผู้อาวุโส ทั้งงานแง่ของคุณวุฒิ และวัยวุฒิ การประนีประนอมและการมีจิตใจที่เมตตากรุณา รักความเป็นอิสระและความสนุกสนาน ซึ่งลักษณะต่างๆ เหล่านี้ ขัดต่อหลักการของคอมมิวนิสต์ ทั้งงานทางทฤษฎี และปฏิบัติ ที่ให้ความเท่าเทียมกันของบุคคล การรักษาระเบียบ วินัย และกฎเกณฑ์ อย่างเคร่งครัด การให้ความประหยัด มัธยัสถ์ และการที่ พคท. กำหนดแนวทางการปฏิบัติด้วยวิธีการรุนแรง หรือการต่อสู้ด้วยอาวุธ ทำให้ พคท. ถูกมองว่า เป็นผู้ที่ทำให้คนไทยต้อง เช่นสาซึ่งกันและกัน อันเป็นการขัดต่อความรู้สึกของคนไทยส่วนใหญ่

ขณะที่ พคท. มีความเข้มแข็ง ในช่วงระหว่างปี 2519-2521 หรือก่อนหน้านี้ อาจมีผู้มองว่า พคท. ได้รับความนิยม เพราะมีผู้เข้าร่วมและให้การสนับสนุน พคท. จำนวนมาก แต่เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของการเข้าร่วม หรือการให้การสนับสนุนของผู้ปฏิบัติงาน พคท. แต่ละคนแล้ว จะพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากแรงกดดันของรัฐบาล โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเงื่อนไขความเป็นเผด็จการของรัฐบาลเป็นสำคัญ โดยมากจะเป็นการหลบหนีการจับกุม หรือการปราบปรามของเจ้าหน้าที่เพื่อความปลอดภัย การถูกชักชวนหรือหลงเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อของ พคท. การหมดหวังต่อการเรียกร้องความเป็นธรรมอย่างสันติ ฯลฯ ผู้ที่เข้าร่วมเพราะอุดมการณ์มีน้อยมาก ดังนั้นเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะพบว่า ผู้ที่เข้าร่วม หรือให้การสนับสนุน พคท. มีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรของประเทศ และส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นชาวนา หรือผู้ที่ยากจนมากกว่าชนชั้นอื่น

นอกจากปัจจัยหลักๆ ที่เป็นสาเหตุทำให้ พคท. ต้องประสบกับความล้มเหลวในการปฏิบัติตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นส่วนเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติของ พคท. อีกหลายประการ ดังนี้

- พคท. มีข้อจำกัดในการเป็นพรรคการเมืองผิดกฎหมาย จำเป็นต้องอาศัยการปิดลับสูง การปฏิบัติงานต้องใช้ชนบทเป็นพื้นฐาน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ทำให้ พคท. ตามสถานการณ์ไม่ทันและปรับตัวช้า การเผยแพร่อุดมการณ์และการโฆษณาชวนเชื่อที่ทำได้เฉพาะในวงจำกัด จึงไม่ได้รับความนิยมหรือเชื่อถือจากประชาชนอย่างแพร่หลาย

- พคท. ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีผู้นำ พคท. คนใดเลยที่เป็นที่ยอมรับในระดับชาติว่าเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลง หรือเป็นความหวังใจของประชาชน อีกทั้งยังขาดลักษณะแบบไทย ทำให้ภาพพจน์ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่สามารถดึงพลังสนับสนุนจากมวลชนส่วนใหญ่ได้

- พคท. ได้ต่อสู้มาเป็นเวลากว่า 50 ปี นับตั้งแต่ก่อตั้งพรรคเมื่อปี 2485 แต่ก็ยังไม่เห็นแนวโน้มว่าจะประสบผลสำเร็จ กลับมีสภาพที่เสื่อมทรุดลงเป็นลำดับ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ เพราะมองไม่เห็นอนาคตของการปฏิวัติ ในที่สุดจึงได้ตัดสินใจเข้ารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่

- สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทย ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แม้ปัญหาบางอย่างยังไม่สามารถแก้ไขให้ลุกลามไปได้ทั้งหมด โดยเฉพาะปัญหาความยากจนของประชาชน แต่ก็ไม่ถึงระดับที่จะเป็นเงื่อนไขสงครามมาให้เกิดการปฏิวัติได้ และนับวันความเจริญด้านต่างๆ ของไทยจะมีมากขึ้น ที่สำคัญคือความมั่นคงทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และแนวโน้มทางเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้ามากขึ้น จะช่วยให้ประเทศไทยได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นแนวทางที่ทุกรัฐบาลจะต้องดำเนินการต่อไป เพราะเป็นความหวังของประชาชนที่จะได้เห็นความเจริญของประเทศ แต่เมื่อพิจารณาในแง่ของ พคท. แล้ว จะพบว่า พคท. ไม่ได้สร้างความหวังใดๆ ให้แก่ประชาชน มีแต่แนวทางเก่าที่ล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และในส่วนของ พคท. ที่เหลืออยู่ ซึ่งปัจจุบันได้แปรสภาพเป็นกลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มก่อการร้ายธรรมดา ได้มีการดำรงชีพอยู่โดยอาศัยมวลชน และการเรียกค่าคุ้มครองต่างๆ อันเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน ยิ่งทำให้ภาพพจน์ของ พคท. ตกต่ำลงอีก

ตามที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าความพยายามของ พคท. ในการปฏิวัติประเทศไทย ตลอดระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา ได้ล้มเหลวลงก็เนื่องจากมูลเหตุปัจจัยหลายประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อถึงกันเป็นลูกโซ่ ปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ การที่ พคท. ไม่ยอมแบ่เบียยุทธศาสตร์และยุทธวิธีการปฏิวัติ มุ่งแต่ยึดแนวทางจีนมากเกินไประ ซึ่งถือเป็นข้อผิดพลาดที่สำคัญ เพราะทำให้การวาง ใ้ทหนักการต่อสู้ผิดจากความเป็นจริงของสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ยิ่งการพัฒนา ประเทศก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น พคท. ก็ยิ่งถูกมองว่าล้าหลังมากขึ้นเท่านั้น จากความผิดหวังดังกล่าว ทำให้ผู้ที่เคยเข้าร่วมหรือเคยให้การสนับสนุนต่างพากันถอนตัว เป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง

พคท. ต้องเผชิญกับแรงกดดันและสภาวะแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิวัติมา โดยตลอด นับตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา ซึ่งทำให้ พคท. ได้เข้าสู่สภาวะที่ตกต่ำลง เริ่มจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ภายในพรรคที่รุนแรงขึ้น การถูกตัดความช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจีน แรงกดดันจากการใช้นโยบายการเมืองนำการทหารของรัฐบาล ตลอดจนการ เร่งพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ทำให้เงื่อนไขสงครามลดน้อยลง เป็นเหตุให้ พคท. ไม่สามารถที่จะ ปลุกระดมประชาชนให้เข้าร่วมหรือให้การสนับสนุนพรรคได้อีก เมื่อสภาพเป็นเช่นนี้ พคท. ก็ไม่ สามารถที่จะรักษาสถานะของตนไว้ได้ต่อไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบัน ซึ่งกระแสสังคมนิยมตกต่ำลงอย่างไม่เคยประสบ มาก่อน อันเป็นผลมาจากความล้มเหลวของระบอบสังคมนิยมในโซเวียต และยุโรปตะวันออก จนอาจกล่าวได้ว่าความนิยมในระบอบดังกล่าวเกือบจะหมดสิ้นไปแล้วในประเทศไทย เพราะ แม้แต่จีนเอง ซึ่งเป็นประเทศผู้นำในโลกคอมมิวนิสต์ ก็ยังเปลี่ยนแปลงนโยบาย จากเป็นต้องนำ เอาาระบบทุนนิยมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารประเทศ แสดงให้เห็นถึงความด้อยประสิทธิภาพ ของระบอบดังกล่าว ในลักษณะเช่นนี้ โอกาสที่ พคท. จะฟื้นตัวจึงย่อมเป็นไปได้ยาก จำต้อง ยอมรับการพ่ายแพ้และการสูญสลายในที่สุด